

G. A. Kronheffer berättar för Bertil Dahlberg, 24 april 1980, om den "Syndikalistiska rörelsen" i Jämtland m.m. med tyngdpunkt på "Norra Jämtland" och "Ströms Vattudal".

"Syndikalismen --- väldigt tidigt till Jämtland".

"Rallares" bildande av LS i Järpen och Mörsil 1912.
"Anläggningsarbetare", möjlig impuls till Ulriksfors LS 1913.
Hissmofors LS samma år.
"Rallar LS" upphör 1914.
Stilleståndperiod.

Ökning av antalet LS igen 1917.

"Norra och Västra Jämtlands Distrikts" omfattning.
"Flera LS efter Inlandsbanan", söder och norr om "Ulriksfors".
LS i Södra Jämtland och dess omfattning.
Sammanhang med byggandet av "Inlandsbanan --- Brunflo - Sveg".
Ökning av antalet medlemmar och LS.
"Södra Jämtlands distrikts" bildande och omfattning 1921.

"Nånting nytt --- i organisationsutvecklingen" från 1921.

LS bildande bland skogsarbetarna.
Agitatorer utsända från SAC.
Snabb medlemsutveckling i "Norra Jämtland".
Antal LS och medlemmar.
Skogsarbetare i "Strömsa Vattudal" och "Kall".
Sågverksarbetare och pappersarbetare.

Medlemsfluktuationer.

SAC:s "största numerära omfattning" i hela Jämtland år 1925.
Stark tillbakagång under slutet av 1920-talet.
Skogsarbetarrörelsens "allmänna kris".
Ny "fart på skogsarb. fackl. organisering" i "början av 1930-talet".
"Stora strukturrationaliseringen i skogen --- från 1940-talet".

"Syndikalismen" i Jämtland --- unik.

"Syndikalismen --- tidigt till Jämtland --- anmärkningsvärt".
Det starkaste "syndikalistiska" fästet "i hela Norrland".
Antal LS och medlemsantal 1917.
Sambandet "rallare" och "skogsarbetare".
"Naturligt" med en "skogsarb.rör. --- efter syndikalistiska linjer".

Jämförelsen "Ströms Vattudal" och "Härjedalen".

"I Härjedalen --- syndikalismen en folkrörelse".
I Jämtl. "som helhet" annorlunda, men "relativt högt" medlemsantal.
I "Vattudalen" från början "samma utveckling" som i "Härjedalen".
"Syndikalistisk org. i --- varje större by".
"Ingen annan skogsorganisation" i dessa två områden.
"Skogs- o. Flottnings" först i samb. med konflikterna 1921 och 1922.
"Ströms Vattudal" 6 - 7 % och "Härjedalen" 10 % av befolkningen.
Hänvisning till uttal. av "Skogsarb.förb." Ordf. "Sexten Bäckström".
"Förankring --- bl. skogsarb. --- på samma sätt som i Härjedalen".

SAC inom Sågverksindustrin.

"Gröttingsjö --- LS omkr. 1920 - talet".
"Vikbäckens LS" fr. trol. 1916. /Sågverksarb. fr. 1918, skr. anm./
"Avtal" och brott "mot principerna".
"Åsarnas LS sedan rallarna flyttat därifrån".
"Gulåstjärns LS" fr. 1919.

(Utifrån bildandet av Gulåstjärns LS en längre redogörelse om "egna
upplevelser och erfarenheter" i likhet med vad som anges på Band
1:A.)

(Tidigare intryck av "Syndikalismen".)
("Socialdemokrat" och medlem i "Sågverks".)
("Syndikalistiska" skrifter och föredrag.)
(Accepterandet av "idéerna" och styrelsearbete.)
(Arbete vid järnvägen.)
(Anhängare men ej "antiparlamentarist".)

Band 3:B

"SAC inom Pappersindustrin".

"Ulriksfors LS --- mycket tidigt".
"Sedan --- Hissmofors --- Mörsil --- Häggenås" från 1919 och 1920.
"I slutet av 1921 försvinner LS" inom Pappersindustrin.
Orsak: Bl. a. bildandet av "Pappersindustriarbetareförbundet".
Åsikter om "industr. org.form", "avtalsfr.", "understödsförmedl."

"I slut. av 20-tal. --- syndikalismen i Jämtl. bara --- skogsarb."

"I första hand" i Ströms Vattudal.
"En ganska stark ställning även i södra Jämtland".
Orsak: "Väldigt omfattande agitation --- däröppe då".
Orsak: SAC "först" och därigenom "medlemmar --- de mest aktiva".
Jämförelse med "Härjedalen" och "Östra Jämtland".
"D.K." i "Norra Jämtland 1921": "Skickliga och kunniga personer".
"Också ute i LS --- sånt här folk".
"Från LO-håll --- samma erfarenhet" som "i Härjedalen".

Funderingar kring organisatorisk tillbakagång och dess orsaker.

Snabb tillbakagång i Norra Jämtland.
Arbetslöshet och resultatlösa konflikter.
"Arbetslöshetsföreningar" och "Socialdemokraterna".
"Kommunalpolitiken --- mot SAC:s principer".
En jämförelse mellan "Härjedalen" och "Norra Jämtland".
"Distriktet" en viss "uppgång igen på 30 - talet".

Förhållandet: "Register" och "Skogsavtal".

Accepterandet av "Skogs - o. Flotts" avtal.
"Annars --- en ganska bra utvecklad "Registerverks." i --- området".
"Lönestandard --- ett resultat av den "Syndikal. Registerverks."".
"Möjligheter inom skogsavtalets ram förhandla och prissätta lokalt".
"Något av "Registrets" idé kom att präglade skogsavtalet".
"Register" --- nödvändigt då --- och unikt för SAC".
"En väldig massa arbete med "Register".
"Aldrig gjorts någon riktig undersökning av det där".

G. A. Kronheffer berättar för Bertil Dahlberg, 24 april 1980, om den "Syndikalistiska rörelsen" i Jämtland m.m. med tyngdpunkt på "Norra Jämtland" och "Ströms Vattudal".

"Syndikalismen --- väldigt tidigt till Jämtland".

Dahlberg: Ja, Kronheffer! Vi sitter nu här på Sveavägen 98. Du har tidigare berättat om den "syndikalistiska rörelsen", hur du har upplevt den under dina första år inom rörelsen och framför allt inom "Härjedalen". Men nu har du lovat att berätta lite om den "syndikalistiska rörelsen" i "Norra Jämtland", som du också har erfarenheter av och som du har studerat och som också är intressant ur "syndikalistisk" synpunkt. Ska du göra det?

Kronheffer: Ja, jag kanske ska börja med att säga, att det var ju i Jämtland som jag först kom i kontakt "syndikalismen" och det har jag berättat om vid första inspelningen och menar inte dröja vidare vid det. Men när det gäller Jämtland så ska jag börja med att peka på ett faktum som väl inte många tänker på eller känner till och det är det, att "syndikalismen" kom väldigt tidigt upp till Jämtland.

SAC bildades 1910 och redan 1912 finns de första Lokala Samorganisationerna i Jämtland. Det är då två LS som finns där 1912 och det är LS som bildas av "rallare" som arbetar med byggnaden av massafabriker uppefter "Stambanan" till Storlien. Det var i Järpen och i Mörsil. "Ek - Eggfors" (m. reserv. p.g.a. otydl. uttal. skriv. anm.), hette det som byggdes ut då i Mörsil där. Det var den första. Och 1913 är det tre (3) LS. Då har det kommit till också en LS oppe i Ulriksfors. Om den har någon direkt förbindelse med inlandsbanans byggnad av "rallarna", det är nog ganska ovisst för där anslöt sig Ja, det var väl några som jobbade där, när dom byggde fabriken, träsliperiet i Ulriksfors och man kan ju förmoda, att det var "syndikalister" för anläggningsarbetarna här i landet hade ifrån slutet av 1911 och 1912 och framöver börjat ansluta sig i större antal till SAC.

Flertalet av dom som var organiserade, dom lämnade ju gamla organisationen nästan samtliga efter "storstrejken" men dom, som då började på att organisera sig fackligt igen, dom anslöt sig då till SAC. Så det är möjligt, att det kan på den vägen ha kommit impulser till Ulriksfors, till dom som sen kom att arbeta vid driften i träsliperiet. För det var dom som utgjorde stommen i LS under hela tiden Ulriksfors LS fanns kvar. Annars så är det "rallare" som har bildat dom första LS vi hade oppe i Jämtland. Det var som sagt 1913. Då fanns det ..., jag sa tre, fyra (4) stycken LS fanns det då, för då kom också en LS till i Hissmofors, strax ovanför Östersund.

1914, då går det tillbaka. Då är det bara två (2) LS. Och det hänger väl ihop med, att dom "rallar-LS", som hade bildats förr, dom lades ner när "rallarna" var färdiga med sitt jobb och reste till någon annan plats. Det gick ju ofta så med dom. Flertalet av våra "rallar-LS" blev aldrig långlivade och fick under de här första åren av SAC:s verksamhet sällan eller, ifall det skedde, mycket liten förankring hos ortsbefolkningen.

Ökning av antalet LS igen 1917.

Men så står det i stort sett stilla till 1917. Då ökar antalet LS där i "Norra Jämtland". Det som omfattar "Norra Jämtlands distrikt", det var då från början Jämtland, norr och väster om Storsjön. Och distriktet kom redan tidigt att sträcka sig norrut, utanför Jämtlands-gränsen: Delar av Ångermanland och södra Lappland kom också att räknas till distriktet. Det kallades "Norra och Västra Jämtlands distrikt".

Men ökningen då 1917 från fyra (4) LS till nio (9) och 161 till 405 medlemmar den togs nog till större delen inom det egentliga Jämtland. Hotings LS torde ha bildats kanske vid den tiden, när "rallarna" nådde så långt upp, så att Hotings LS tillhörde väl kanske "Norra och Västra Jämtlands distrikt" då. Men det var också den enda. Annars fanns dom inom distriktet.

Den ökning som skedde då från 161 till 405, det har att göra med, att det bildades flera LS efter "Inlandsbanan" då. Det var då både nedanför Ulriksfors i Hallviken, kanske fanns det också en i Tännviken och så var det någon LS längre norr oppmot Lövsberga sedan. Och så i det här kommer då in Hotings LS och kanske också Lövströms LS som tillhörde "Norra Jämtlands Distrikt".

Vid den här tiden började det också på att uppstå LS i södra delen av Jämtland. Och det sammanhänger med byggandet av den del av "Inlandsbanan" som kallades "Brunflo - Sveg". Då kom det "rallare" dit och bildade LS, så att nittonhundra.... Det började 1915 men framför allt 1916 är det man i "Södra Jämtland" får större antal medlemmar. Så då vid 1916 är det faktiskt flera medlemmar i dessa fyra (4) LS som finns i "Södra Jämtlands Distrikt" än vad det fanns i dom fyra (4) LS som tillhörde "Norra Jämtland".

Och nu stiger medlemsantalet fort i båda dom här distrikten och både antalet LS ... de här åren (otydl. uttal, avses trol. att även antalet LS har ökat, skriv. anm.) Man gör också ett försök att bilda ett distrikt för "Södra Jämtland" redan 1916. Det är omnämnt i SAC:s AU-protokoll då från den tiden, och Persson i sin bok nämner det också. Men det finns ingenting i SAC:s Verksamhetsberättelser, så troligen kom det där av sig med det samma. Man gör ett nytt försök 1918. Det rinner också ut i sanden.

Det är först 1921 som "Södra Jämtlands Distrikt" bildas. Då är det många LS, dels är det dom LS som bildades i södra delen av Jämtland efter "Inlandsbanan" och en eller två av dom är LS som sen kom att tillhöra "Härjedalens Distrikt": Överhogdal och Sörtjärn. Dom låg inom Härjedals-området, dom tillhörde också "Södra Jämtlands Distrikt".

"Nånting nytt --- i organisationsutvecklingen" från 1921.

Så sker också en sån utveckling oppe i "Norra Jämtland" och framför allt omkring 1920, då tar det väldig fart. Och då är det nånting nytt som händer där i organisations-utvecklingen. Och det är, att nu är det inte rallarna som tar initiativet till LS bildande. Utan nu bildas det LS mellan skogsarbetarna och i allmänhet efter föredrag av någon agitator som har sänts ut från SAC. Och det går då väldigt snabbt upp. Så 1922.... 1921 fanns det bara elva (11) LS i "Norra Jämtlands Distrikt" och då ingick däri också flera LS oppe i södra lappmarken. Det är elva (11) men 1922 då har det ökat till tjugofem (25) LS. 1921 var det elva (11) LS med (400) medlemmar, det var elva hundra tjugofem (1125) medlemmar i dom LS som fanns där 1922.

Det sker nu en väldig ökning och ifrån och med den här tiden sker det ingen utökning av antalet LS efter "Inlandsbanan" som är inräknat i det här, utan nu är det framför allt skogsarbetarna oppe i Norra delen av Jämtland, framför allt efter "Ströms Vattu-dal". Och så i "Västra Jämtland" där bildas LS bland skogsarbetarna oppe i Käll och på andra ställen.

Och så får vi vid den här tiden också anslutning från andra industri-grupper inom Jämtland. Då får vi vid tre av sågverken i Jämtland och vid tre utav dom massafabriker som hade kommit till efter Ulriksfors: Hissmofors och Äggfors och så Gulåstjärn, som blev den största av dom. Där var alla medlemmar. Alla organiserade pappers- ("trä-t-p-", enl. skriv. uppfattning) arbetare i Högbrofors, över hundra-tjugo (120) nånting var medlemmar i SAC.

Medlemsfluktuationer.

Det är vid den här tidpunkten som vi i hela Jämtland når den största omfattningen för SAC:s del. Och det gäller både antalet LS som var 1925 över fyrti (40) i "Norra Jämtlands Distrikt" men så hade det också blivit många LS i "Södra Jämtland" bland skogsarbetarna då. Det är den största numerära omfattning som SAC får oppe i "Norra Jämtland". Det går sen starkt tillbaka under slutet av 20-talet på samma sätt som det skedde i Härjedalen och det sammanhänger med den allmänna kris som "skogsarbetar-rörelsen" råkade in i.

Både vi och "Skogsarbetare-förbundet" råkade in i dels den "stora skogs-arbetare-striden 1922" och så sen de ständigt återkommande mer eller mindre långvariga konflikterna under flera år i följd över hela Norrland. Det ledde inte till de resultat man hade räknat med. Det blev mer nederlag än segrar och det skapade misströstan och trötthet hos skogsarbetarna och organisationerna gick tillbaka.

Och det var först när vi kom in på början av 30-talet som det på nytt tar fart på skogsarbetarnas fackliga organisering, och nu sker det inte nåt sånt här avbrott. Även om dom rår in i längre strider så klarar dom av det utan svåra medlemskriser. Och "skogsarbetar-rörelsen" tagen som helhet ökar både i numerär omfattning och fackligt inflytande ända fram till vi fick den här stora struktur-rationaliseringen i skogen som ju har gjort, att antalet organiserade skogsarbetare från 1940-talet har minskat ifrån något över femti-tusen (50.000) till i dag tjugosex - tjugosju-tusen (26 - 27.000).

"Syndikalismen" i Jämtland --- unik.

Men anmärkningsvärt är det här, att "syndikalismen" kom så där tidigt till Jämtland och det sammanhänger ju med utbyggnaden av järnvägsnätet där och så de där fabriksbyggnaderna jag nämnde om. Annars är det unikt på så sätt, att då hade vi i hela Norrland inte.... norr om Gästrikland så fanns det bara under de här första åren fram till 1915 bara tre (3) LS. Det var en LS i Hälsingland, troligen var det Ljusne, och så fanns det en LS i Malmerget och en i Kiruna, dom båda bildades 1911.

Men annars så trängde "syndikalismen" inte fram nånstans i Norrland med undantag för Jämtland. Och det förhållandet var detsamma under många år framåt. 1917 fanns det i Jämtland sammanlagt nitton (19) LS med med sexhundra-trettisex (636) medlemmar. Och frågan är om det fanns så många LS i hela det övriga Norrland. Ivarje fall var det inte många fler, så det är anmärkningsvärt. Och det håller i sig ett tag till.

Dahlberg: Vad berodde det på?

Kronheffer: Ja, det var som jag sa: Det var "rallarna" som kom till Jämtland och bildade dom första LS:na. Och deras agitation kom också att engagera skogsarbetarna. Så var det många skogsarbetare som tidvis arbetade på järnvägsbyggerna framför allt i Härjedalen. Dom gjorde då bekantskap med SAC, kom med i SAC och då när "skogsarbetar-rörelsen" börjar på att uppstå, så är det för dom naturligt att det skall ske efter "syndikalistiska" linjer.

Jämförelsen "Ströms Vattudal" och "Härjedalen".

Jag har sagt det förut, att i Härjedalen vart "syndikalismen" en "folkrörelse". Den hade.... När den var som störst så motsvarade antalet medlemmar ungefär 10 % av hela befolkningen och det är ett väldigt högt tal för facklig organisering vid den tiden. Det fanns nog inte nån motsvarighet skulle jag tro inom några liknande typiska landsbygds-landskap som Härjedalen. Utan där var nog organisations-procenten mycket låg. Högre blev den endast där industrin hade hunnit byggas ut så att en stor del av den arbetande befolkningen hade sin sysselsättning där.

Ser man på Jämtland som helhet och landskap, så nådde rörelsen aldrig den ställningen i Jämtland. Den torde väl kanske Om man ser på hela Jämtland så lär det väl knappast, om man ser det i relation till folkmängden, rört sig om mer än mellan ... ja, ca en procent (1 %). Det fanns i hela Jämtland, när det var som mest, två tusen åtta hundra (2.800) SAC-medlemmar, om man räknar bort dem LS som tillhörde distriktet men låg inom Västerbotten. Men om man håller sig inom enbart Jämtland så fanns det två tusen åtta hundra (2.800) när det var som mest. Och befolkningen i Jämtland vid den tiden uppgick till nånting på hundra femti - hundra sexti tusen (150 - 160.000). Så det rörde sig om något över en och en halv procent (1,5 %). Det är en väldig skillnad jämfört med Härjedalen men det är ändå relativt högt för det är mycket få landskap här i Sverige eller län som har kommit upp i sån procent organiserade i SAC i relation till folkmängden som över en och en halv procent (1,5 %). Det är mycket få som har nått dit. Dalarna som är detta stora distrikt torde aldrig nångång ha haft ett medlemsantal som har motsvarat två procent (2 %) av befolkningen inte.

Så Härjedalen blev där ett unikum. Men det fanns ett område i Jämtland. Det var alltså området i "Norra Jämtland" kring "Vattu-dalen", som började att gå samma utveckling till mötes som Härjedalen. I det där området "Ströms Vattu-dal" och lite utanför nermot delar av Hammerdal, Hotagen, Föllinge och in emot "Tåsjö-bygden" till Inom det området så fanns det då 1924 och 1925 mellan elva och tolv hundra (11 - 1200) av "Norra Jämtlands Distrikt" arton hundra (1800) medlemmar. Där var det vid den tiden på samma sätt som det var i Härjedalen. Det fanns en "syndikalistisk" organisation i praktiskt taget varje större by och spred sig då över hela området och det fanns praktiskt taget ingen annan skogsorganisation.

Det var först efter ... i samband med de stora skogsarbetarstriderna 1921 och 1922 som "Skogsarbetareförbundet" fick insteg däruppe. Och det är typiskt för både "Härjedalen" och "Norra Jämtland", att det var genom att "syndikalisterna" blev så starka där och dessutom också utvecklade en oerhört hög strejktivitet, som gjorde det möjligt för "Skogsarbetare-

förbundet" ("Sv. Skogs- o. Flottningsarbetareförbundet" bildades 1918 och döptes om till "Sv. Skogsarbetareförbundet" 1961, skriv. anm.) att de där åren få avdelningar på flertalet platser också i de här områdena och mycket medlemmar.

Dom torde omkring 1922, före den stora skogsarbetarstrejken, ha haft mycket stort medlemsantal både i "Härjedalen" och "Norra Jämtland". Det är kanske lite överdrift att säga, att på sätt och vis så kom dom där att fylla den uppgift som "Arbetets Frihet" fick senare med att organisera såna som var emot konflikterna, ville ha dom ur världen.

Dom bröt ju också många av våra konflikter. Det var ju några år, det gick ju sen tillbaka för Skogsarbetareförbundet framför allt i "Härjedalen" men gick tillbaka också oppi "Norra Jämtland". Men där repade dom sig tämligen snabbt igen i takt med att SAC gick tillbaka där på 30-talet och 40-talet.

Men här var det som sagt faktiskt så att vi var på väg mot samma ställning som den här "rörelsen" hade i Härjedalen. Jag har inte kunnat ta fram siffror över folkmängden i det där området, det är ju lite svårt. Man kan inte få fram exakta uppgifter ur statistisk årsbok, därför att den Det var ju inte hela "Ströms" stora kommun som ligger inom det här området och när det gäller Föllinge och Hotagen var det bara mindre delar av dom, några byar, som vi fick insteg i så det är lite svårt. Men jag tror inte att dom kom opp till relationen tio procent (10 %) mot befolkningen men alldeles säkert rörde det sig om en så där sex - sju procent (6 - 7 %). Och hade den utvecklingen fortsatt så är det nog inte orealistiskt att räkna med att dom efter några år hade stått på samma nivå som dom gjorde i Härjedalen relationsmässigt.

Bäckström, Skogsarbetareförbundets ordförande, han berättade i en TV-intervju under senaste skogsstrejken då (vårvintern och våren 1975, skriv. anm.) om sin uppväxt däruppe i "Norra Jämtland" och han talade om att han växte opp i en "syndikalistisk" bygd. Det fanns bara "syndikalistiska" organisationer däruppe och i min familj, säger han, där var "Arbetaren" liv- och hus-organ och hans far var med i SAC, hans äldre bröder var det också. Jag träffade dom aldrig det jag vet. Jag var ju mycket oppi i de där trakterna då på möten och annat men kan ju inte komma ihåg namnena på annat än dom som liksom stod i förgrunden bland våra medlemmar.

Så "rörelsen" var stark däruppe. Och ska man se lite närmare på "rörelsens" förankring däruppe, så är det det, att det var bland skogsarbetarna som vi fick denna ställning på samma sätt som i "Härjedalen". Bland övriga yrkesgrupper var det bara tillfälligt som vi fick nåt större insteg.

SAC inom Sågverksindustrin.

Men jag nämnde här i början, att det var ändå ett par andra yrkesgrupper som anslöt sig till SAC. Det var då först en av de mera rena industrigrupperna som kom till SAC däruppe, det var sågverks-arbetare. Större delen av sågverksarbetarna i Gröttingsjö, alltså det är syd-östra Jämtland det, dom bildade LS omkring 1920-talet men det blev inte långvarigt, två eller tre (2 el. 3) år. Så var det ett större sågverk i Vikbäcken, nedanför Hackås och alltså "Södra Jämtland". Där hade vi praktiskt taget alla vid sågverket som medlemmar i SAC. Och Vikbäckens LS bestod nästan uteslutande av sågverksarbetare med undantag för dom första åren 1916 och 1917. Då spelade "rallarna" en rätt stor roll inom den LS:en. Den bildades av "rallare" förresten efter "Brunflo - Sveg-banan.

Då kom det med en ifrån bygden där som hette Oskar Kronkvist, som blev mycket aktiv och snabbt också satte sig in i den här "rörelsens idévärld" och kom att bli ofta anlita i agitationen där i "Södra Jämtland" och kom också att sitta i "Distrikts-styrelsen" som var förlagd i Vikbäcken några år. Han arbetade på banan, "banbygget", där bara några år, följde inte med när "banbygget" var klart där utan stannade kvar i Vikbäcken och blev sågverksarbetare där. Så han jobbade vid det där sågverket och den LS:en bestod ganska länge och vi hade Vi var "avtalslutande organisation" vid Vikbäcken. Redan från mycket tidigt strax efter majoriteten, praktiskt taget alla, hade gått in i Vikbäckens LS så hade vi avtal där och det var ändå på den tiden vi inte skulle träffa avtal.

Men sånt Så i det avseendet så bröt man mot de här principerna mycket ofta inom SAC. Det rapporterades sällan in till SAC och i det fall det gjordes det så, talades det aldrig om i "Verksamhetsberättelsen" om att ... dels i strejkstatistiken och i uppgörelserna och det vi hade. I denna utförliga strejkstatistik några år, så ser man ... där talas det aldrig om avtal på löpande ... på bestämd tid eller sånt. Men jag känner till många av dessa avtal som Gulåstjärns LS - som jag strax ska komma till - där jag gick in och därefter den långa konflikten vi hade, där träffades det avtal. Det var på viss tid och med uppsägningstid och allt.

Det står i SAC:s "Verksamhets-berättelse", att striden blev en fullständig seger. Det blev den också. Och att förlorad arbetsförtjänst tjänade vi in genom löneförhöjningar på så och så lång tid. Och det är i stort sett riktigt. Men det nämns ingenting om arten av uppgörelsen och om vad den var betingad av (reserv. till de fem sista ordens exakta lydelse, skriv. anm.) och det skulle det inte talas om. Det var alltså Vikbäcken. Så var det då Gulåstjärn, det var också ett sågverk.

Ja, först ska man säga, att nedanför Vikbäcken vid Svenstavik - det är då fortfarande "Södra Jämtland" - där var det också ... Åsarna. Det var ett mycket stort sågverk. Det var "Sjönviks bolag" i Sundsvallsområdet som byggde ett stort sågverk och tjärfabrik i Åsarna. Det var väl ett par hundra anställda där, när det var som störst. Och där tillhörde många SAC men blev aldrig i majoritet där. Men vi fick många medlemmar, en hel del aktiva också, som uppehöll Åsarnas LS sedan "rallarna" hade flyttat därifrån.

Och så var det då Gulåstjärn. Det var också ett sågverk uppe i "Norra Jämtland", det ligger några mil norr om Östersund efter "Inlandsbanan". Där var det en företagare som hette Näsström (vid intervjun 1979 talar den intervjuade om sågverksägaren också men ger denne namnet "Näslund" s. 1, skriv. anm.), som byggde ett sågverk och en tjärfabrik byggde han och så hade han mycket kolningar där. Det var bara en liten anhalt det där men det var en väldig godstrafik där med virke som såldes och likaså kol som lastades ut där.

Där var dom organiserade. Det var ett fyrtital (40) anställda på sågverket där och frågan om att bilda någon organisation, den hade kommit upp då och då under 1918 på hösten men vart ingenting. Det var framför allt två - tre som blev medlemmar sedan men två av dom var då medlemmar i SAC. Dom hade blivit medlemmar när dom arbetade på Det var bondpojkar, bondsöner ifrån Norderåsen. Dom hade blivit medlemmar i SAC när dom hade arbetat på Brunflo - Sveg-banan och så sen hade dom följt med den basen ner till "Baltiska Utställningen" 1916 och 1917 och där hade dom tydligen deltagit mycket livligt i organisations-livet där. Och dom var övertygade om att SAC var den enda organisationen som skulle bildas och det agiterade dom för. (Detta textstycke och följande stycken kan jämföras med intervjun 1979 s. 1 ff, skriv. anm.)

Jag kom dit i slutet av januari 1919 och fick jobb vid det där sågverket. Och det var ju fullständigt som man senare kallade "oordnade förhållanden". Han som var arbetschef där, föreståndaren för sågverket där, han regerade fullständigt enväldigt och tog in dom han tyckte och avskedade folk utan någon giltig anledning och ofta med bara nåt Han brukade bli "förbannad" på dom för att dom svarade honom nångång och så. Och lönerna var ju låga. Sågverks avtal tillämpades inte utan lönerna bestämdes individuellt ungefär som han själv tyckte och kanske den personliga relationen han stod i till dom som jobbade där.

Så vart det några möten, där man diskuterade frågan om organisation och dom här grabbarna dom talade för SAC. Det var egentligen bara en, som tillhörde "Sågverksarbetareförbundet", han hette Tunfors, minns jag, han ville ju att det skulle bli en avdelning av "Sågverksarbetareförbundet".

Jag minns då ... det var ett par veckor sedan jag börjat att jobba där. Då var det ett möte och vi var ju på mötet alla som var där och då beslöts det där, att det skulle bli ett nytt möte om två dagar och då skulle det komma dit en från vardera av de här organisationerna och redogöra för skillnaden mellan organisationerna.

Och då kom det en som hette G. A. Nyström ifrån Häggenås - som under SAC:s första årtionden fram till 1924 låg i alldeles väldigt för SAC. Han hade "en väl oljad käft" men det var väl ingen precis med några större karaktärsegenskaper. Men han var med och bildade många LS utefter järnvägarna och framför allt då togs i anspråk då och då för agitationsuppdrag av SAC. Och han kom dit då från Häggenås, där det fanns en stor LS och så var det en från "Sågverks" i Östersund som kom dit. Det var då beslut fattat på att vi skulle under inga förhållanden splittra oss i två organisationer, vi skulle vara eniga om att ha en organisation och det avgjordes då genom majoritetsbeslut vilken det skulle bli. Och det blev mycket stor majoritet för att det skulle bildas LS och dit gick alla då. Så vi blev enhälligt organiserade där.

(Utifrån bildandet av Gulåstjärns LS en längre redogörelse om "egna upplevelser och erfarenheter" i likhet med vad som anges på Band 1:A. d.v.s. tidigare intervju 1979.)

Dahlberg: Vad hade du själv för uppfattning där?

Kronheffer: Ja, då Jag hade ju Jag visste ingenting om "syndikalismen" egentligen då. Jag hade väl sett nån rubrik hemma om "syndikalistisk okynnes-strejk" så jag hade fått den föreställningen, att det var ingen egentligen sammanhållen, stabil organisation, utan det hela var ganska lösligt. Man bildade en organisation för tillfället, blockerade och försökte att genomföra krav man ställde. Gick det inte så blev det ingenting och då försvann organisationen och även om man lyckades så nöjde man sig med det och så uppstod det organisation här och var och las ner lika fullt. Det var den bild jag hade fått av de korta notiser jag såg i olika tidningar särskilt "Stockholms-tidningen".

Sen då i Häggenås så arbetade jag i skogen 1918 där och då kom jag i kontakt med några som jobbade i Häggenås och råkade vara nere en gång när dom hade ett möte. Under dagen under arbetstiden hade dom möte och då var det nåt lag som inte hade kommit överens om nå priser. Och då beslöt dom Det var en väldigt livlig diskussion där och då deltog både organiserade och oorganiserade. Det jobbade ungefär 300 man där och LS hade då 1918 på hösten 92 medlemmar så den övervägande delen var oorganiserad.

Men dom LS beslöt då att arbetet skulle läggas ner - det gjorde dom gång på gång där - och det följde dom oorganiserade med. Dom respekterade det alltid. Det gick bra. Men jag fick då den uppfattningen, att dom var oerhört aggressiva på något sätt och jag tyckte det var ... för det var straxDom höll på med "fångdammen" och den måste de göra färdig då på hösten och vintern innan vårfloden kom, annars hade allt arbete spolierats som dom hade nedlagt där. Och då beslöt man om blockad och sa, att inga maskiner och verktyg, ingenting fick tas ifrån arbetsplatsen. Det skulle ligga där och förstöras om det skulle komma ... om dammen skulle brista eller nånting. Och jag tyckte att det där var på något sätt omoraliskt att handla på det sättet.

Så jag fick faktiskt ingen sympati för dom. Så köpte jag tidningen "Syndikalisterna" och den gav ett mycket blandat intryck. Det var artiklar som jag tyckte var väldigt bra men så var det annat också som jag vände mig nästan instinktivt emot och det var allt jag visste om "syndikalismen". Så kom jag dit opp då till Gulåstjärn och då hörde jag ju Nyström. Och hur han än var den där Nyström så kunde han nog lägga fram "rörelsens mål och medel" på ett begripligt sätt så man fick en annan förståelse för "rörelsen". Men jag tror nog att jag Jag har inget riktigt minne av om jag över huvud taget röstade, när det skulle röstas om vilken sorts organisation det skulle bli. Det är möjligt att jag inte röstade alls. Men om jag röstade så är det mycket troligt, att jag röstade för LO.

Jag var ju väldigt påverkad hemifrån och Det var en "liberal bygd" hela Jämtland på den tiden. "Arbetarrörelse" fanns ju praktiskt taget inte och hemma Jag vet dom talade om nån som var "socialist", en dom kallade för "Finn-Kalle". Han betraktades som ett original. Det fanns inga "arbetartidningar". "Amalthea-attentatet" t.ex., det har jag inte det minsta minne av att jag läste om. Och "Storstrejken"! Det enda jag minns av den, det var nån rolig teckning i Stockholms-tidningen. Jag minns inte riktigt vad den skildrade den där teckningen, jag minns bara rubriken där: "Bättre rådlös än brödlös" men vad det var har jag inget minne av.

Så var det och så kom det väl någon då och då oppifrån Dom tog in mycket folk vid gruvorna, i Malmberget särskilt, och det reste många yngre hemifrån och opp dit och kom tillbaka om en två - tre år och då var dom "Ungsocialister": Vågglund och Nyström och några till och dom sålde "Nya Folkviljan" framför allt men "Brand" också. Så kom det sågverksarbetare och stuveri-arbetare på vintrarna ifrån Ådalen och Sundsvall dit opp och högg i skogen på vint-rarna. Och dom hade ... några av dom prenumrerade på "Nya Samhället" och "Nya Norrland", så då började jag på att få veta mera om "arbetarrörelsen".

Och jag var väl Liksom alla däroppe var jag väl "liberal", så mycket jag nu visste om det, men framför allt därför, att man tog ställning för de "liberala", "frisinnade" som det kallades där: Det var att Karl Staaf var en och Karl Lindhagen, som också då tillhörde det partiet, det var stora idoler oppe i Norrland, särskilt för deras kamp för rösträtt. Och så Lindhagen, när det gällde kampen för en ny "Norrlands-lagstiftning", som skulle stänga möjligheterna för bolagen att komma över skog på samma sätt som förut. Det var det.

Men nu när jag började läsa de där tidningarna så Ja, "Brand"! Det var väl åtskilligt där som jag tyckte var väldigt fint. Oljelund hade ju då blivit redaktör för tidningen där och det var andra som skrev där. "Nya Folkviljan", den föreföll mig vulgär på något sätt. Men sen då "Nya Samhället" och "Nya Norrland", där fick man ju första gången grundkunskap om "socialismen" och "arbetarrörelsen" och "fackförenings-rörelsen" i artiklar på ledarplats och andra. Framför allt då Ture Nerman och Mauritz Västberg och Ivar Vennerström som hade det. Så då blev jag "socialdemokrat" av övertygelse. Så kom ju Branting då, som kom att framstå som Sveriges samvete ute världen och oerhört respekterad i Nationernas Förbund och blev ... och kände hela världen och gjorde Sverige känt. Och då började dom också att bilda politiska föreningar hemma, "socialistiska föreningar" men jag blev aldrig medlem i någon sådan. Däremot anmälde jag mig som medlem i "Sågverksarbetareförbundet". Dom började att organisera skogsarbetarna vid den tiden och det var 1916. Då hade man ett möte i Stugun och där gick jag in. Jag var 16 år. Jag var nog den enda i den där åldern som gick med annars var det nog ett hundratal. Och det valdes en interim-styrelse och det skulle bli nytt möte sedan. Jag minns att jag betalade 50 öre för jag var under 18 år i inträdesavgift. Men det vart aldrig nå mer av det där. Sen kom jag opp till Häggenås och for vidare.

Sen då oppi Gulåstjärn när jag kom med där, så var jag ju på mötena, det var ju naturligt. Dom hölls ju där vid baracken däroppe i urskogen där bortom byn. Det var ju nånting av omväxling i det enahanda att det var ett möte och så. Men jag spelade ingen framträdande roll, jag yttrade mig väl aldrig. Men så började jag läsa mycket och då läste jag bl.a. ... det var den första stora boken om "syndikalismen", det var Johan Sandgrens "Samhällsproblemet och dess lösning". Och så kom några broschyrer. Det var det som fanns. Den här boken jag nämnde var det enda större arbete som fanns om "syndikalismen" i Sverige då.

Och så hade vi åtskilligt med föredrag i Gulåstjärn. Veglin var där t.ex. han var där två gånger och så var det Kronkvist jag talade om var där. Och vem var det mer ...?

Då började jag på att acceptera de här idéerna och började då också att ha synpunkter på frågorna och förde fram dom på mötena. Så jag Det valdes styrelser varje kvartal på den här tiden. Nästan över allt ute i våra LS så skedde det nya val av styrelser varje kvartal. Och då Vi bildade LS i slutet av februari så att det blev nytt val av styrelse redan i april. Men jag försökte inte alltså komma med då. Sen då när det skulle väljas för tredje kvartalet när vi hunnit halvåret, då blev jag föreslagen som sekreterare och korresponderande. Och det åtog jag mig mycket därför att jag tyckte att han som var sekreterare skrev urusla protokoll. Dom var dåligt formulerade och annat och jag kände på mig att det där kan jag. Jag hade läst "Medborgarnas Bok" och lyssnat på kommunalstämmorna hemma och jag visste hur ett protokoll skulle skrivas. Så då blev jag sekreterare. Men jag blev kvar bara två månader för sen började jag vid "Statens Järnvägar" och kom ifrån Gulåstjärn.

Vi var vid ett kapverk, kapade ved åt ... dom eldade lok med ved då. Och där var nästan alla åtta "syndikalister":

Gösta Andersson, som bor i Östersund just nu och som jag brukar träffa rätt ofta, var "dubbelorganiserad" i många år. Han var med i "Järnvägs-mannaförbundet" och var ordförande i deras avdelning på "Östersund - Vilhelmina - sträckan" i över tjugo (20) år och kongress-ombud och så. Han var "dubbelorganiserad" länge. Och han har ju i stort sett samma grundsyn nu som förr. Jag brukar träffa honom när jag är oppe i Östersund. Han är ganska sjuk nu men är bra mycket äldre än mig.

Så var det andra som hade kommit med i SAC nånstans, någon kanske i Häggenås och så. Det vart väldiga diskussioner i den där vagnen där vi bodde, vi bodde i en och samma. Och vi köpte litteratur och tidningen hade vi, vi hade prenumererat på två ex. av "Syndikalisten" t.ex. likaså med "Brand" också. Och så började vi på att sälja tidningar och annat också till att börja med i Dorotea.

Så kom jag till Vilhelmina. Och där började jag med byggtnadsarbete efter järnvägen och då kom jag med i en stor LS, Vilhelminaz LS. Och då hade man en klar uppfattning om vad den här "rörelsen" var och man var anhängare av praktiskt taget av allting. Det enda som jag aldrig någon gång har varit nån hundra-procentig anhängare och predikant för det var "anti-parlamentarismen". Den har jag aldrig delat och SAC var aldrig någon "anti-parlamentarisk" organisation. Men agitationen de första åren, de agitatorer man mötte och mycket av artiklarna i "Syndikalisten" var klart "anti-parlamentaristiska". Men i övrigt så kom man med och så och sen då i Vilhelmina då kom man mycket fort med i styrelsen där och så blev det agitation.

Så kom "skogsarbetar-striden" och då kom jag ju ut i agitationen mera så jag var med då 1922 i januari och bildade åtta (8) LS i Vilhelmina-trakten. Och så efter Järnvägarna var det ju "lag-agitation" och annat och så blev det då sen

G. A. Kronheffer fortsätter att berätta om den "Syndikalistiska rörelsen" i "Norra Jämtland".

"SAC inom Pappersindustrin".

Sen då tillbaka till Jämtland. Det var alltså Gulåstjärn där och sågverksarbetarna där och den var Men sen inom pappers-industrin också Det var den andra industri som SAC fick insteg i däruppe i Jämtland och det var inom pappersmasse-industrin. Jag har nämnt förut träsliperiet i Ulriksfors som hade kommit mycket tidigt av anledning som jag inte har riktigt klart för mig.

Men sen kom då dom där i Hissmofors och i Mörsil och så i Häggenås. Den fabriken byggdes färdig då 1920. Och där började bl.a. i driften där dom där båda, som hade varit så aktiva i Gulåstjärn: Hildor Eriksson, Gottfrid Engström. Dom började i Gulåstjärn. Och så driftspersonalen den kom ju att rekryteras från bygden där. Och dom här var väldigt respekterade och ansedda av alla. Så dom började att arbeta för att massa-arbetarna skulle ansluta sig till LS som fanns då på platsen. Det blev ju bara det att "rallarna" flyttade och andra övertog det. Och Hildor Eriksson var sekreterare från början där. Och där kom dom med alla massa-arbetarna, kanske några få som var oorganiserade. Men vi hade en ... nånting på, tror jag, hundratjugo (120) medlemmar i Högbroforsen då sen anläggnet var slut och driften hade kommit igång. Och det hade vi 1919 och 1920 likadant. Men 1921

Jag tror det var i slutet av 1921, då försvinner LS. Alltihopa! Och det där sammanhänger nog med att ... för samtidigt skedde också en väldig nedgång i de här industri-grupperna i dom tio-tal (10) ... några tio-tal vi hade i Hissmofors och i Mörsil. Dom minskade p.g.a. att dom var (sista tre orden otydl., skriv. anm.) ett fåtal. Och det sammanhänger med att, då bildade pappersmasse- och pappers-arbetarna ett eget förbund, "Pappersindustriarbetare-förbundet". Dom hade förut tillhört På en del platser som nere i "Södra Sverige" tillhörde dom "Grov- o. Fabriks-arbetareförbundet" som det hette då. I Norrland tillhörde dom "Sågverks". Alla i Bomhus t. ex. vid fabriken där, där var samtliga organiserade i SAC flera år, dom hade förut tillhört "Sågverks". Så lade dom ner "sågverks-avdelningen" och gick in i SAC, både sågverks-arbetarna och massa-arbetarna däroppe. Och så var det i hela Norrland.

Men det var diskussion att dom skulle bilda ett eget förbund, ett annat med anslutning (otydlig, skriv. anm.) Och då förde SAC en väldigt intensiv agitation bland de här arbetarna, framför allt i Ådalen och Sundsvall men också oppi Dalarna.

Holme t.ex. var ju ute, hade turné på turné där i Ådalen och på andra håll. Och så Martin Höglund som då hade varit med några år och då började på att bli en av våra mera kända offentliga talare. Och det var en väldig stämning för SAC. Jag minns ju möten efter Ådalen. Det var knappt man fick plats i Folkets Hus och en väldig stämning. Men det vart väldigt dåligt resultat av det. Det blev ... var det i Kramfors LS som vi fick en stark grupp? Jag tror dom var närmare hundra (100) där. Och det berodde mycket på "vänster-socialisterna" där uppe, som då tog ställning för SAC i Kramfors. Det var Angelmund och Strand och några till och en dom kallade för "Röde Gustav", han hette Gustav Blixt.

Men annars så blev det ingenting utan i stället så miste vi då medlemmar där vi då hade När "Förbundet" var bildat då gick dom över dit. Och det det skedde också då i Högbroforsen. Dom la ner och alla gick in i "Förbundet".

Och vi Jag har sagt jämt och jag vidhåller det, att om SAC då 1920 hade haft en "industriell organisationsform", om vi hade haft en annan hållning i avtalsfrågan och en "Ordnad Understödsförmedling", då hade vi fått massor av arbetare inom de där industri-grupperna till SAC. Men i stället så reste Holme och Höglund där och höll föredrag om: "Emot Avtal" och annat och "För Registret" och Dom hade svårt att fatta vad "Registret" var och så ville dom ha "Avtal" och "Ordnad Understödsförmedling". Och så det här att "samorganisera sig" med alla andra möjliga grupper i en "Lokal Samorganisation", det var nog det svåraste dom hade att förstå.

Hade vi i stället haft den "organisations-formen" och sagt, att "ni bildar en Federation inom SAC" och så haft "Understöds-förmedling" och allt, då skulle vi för det första inte ha mist dom vi hade i Gulåstjärn, dom tre hundra (300) vi hade i Bomhus, dom hundra-femti (150) som vi hade i Kvarnsveden, hela Åmotsfors Bruk med tvåhundra-femti (250), som tillhörde SAC från början - Gustav Persson bildade LS där.

Men dom vägrade att träffa avtal. Det gjorde dom i Bomhus och över allt där vi var. Dom hade konflikter och drev fram uppgörelser och fick i stort sett sina krav igenom och så gällde det då att skriva under och arbetsgivaren krävde uppsägningstid och kontrakt (sista ordet tolkat, skriv. anm.) på en viss tid och så. Nähä! det gick dom inte med på. Då bildade dom som dom gjorde i Åmotsfors: Tio (10) oorganiserade bildade en liten avdelning och så skrev dom på "Avtal" med "Bruket" precis det LS hade förhandlat fram. Lika var det i Bomhus. Och så då miste vi alla dom som vi hade förut och så den tillströmning som hade ägt rum. Vi ökade inom pappersmasse-industrin ifrån några hundra 1917 till över tre tusen (3.000) 1920. Då miste vi alltså LS däruppe och så småningom så försvann också sågverks-arbetarna vi hade.

"I slutet av 1920-talet --- syndikalismen i Jämtland bara --- skogsarbetare".

Så sedan, när man kommer fram emot slutet av 1920-talet, då kommer "syndikalismen" i Jämtland bara att omfattas av i stort sett skogsarbetare och så några tio-tal byggnadsarbetare i Östersund och i Ånge och ... ja, det var praktiskt taget bara dom båda platserna. Sen kom då utbyggnaden av älvarna fram på 1950- och 1960-talet. Då fick vi ett stort tillskott av anläggnings-arbetare men dom var organiserade förut - dom hade flyttat ifrån Norrbotten och Ångermanland och ner till Jämtland - så det var inget nyförvärv inte.

Men det var inom skogsbruket som vi behöll ställningen och SAC blev

Dahlberg: Och det var inom "Ströms ...?"

Kronheffer: Ja, det var "Ströms ..." där. I första hand var det däroppi "Ström" men vi behöll en ganska stark ställning bland skogsarbetarna även i "Södra Jämtland" ända till långt in på 1930-talet. Vi hade t.ex. 1926 mellan fem och sex hundra (5-600) medlemmar i "Södra Jämtlands Distrikt" och av dom var nog betydligt mer än hälften skogsarbetare.

Att det gick så bra oppe i "Norra Jämtland", det hade naturligtvis flera orsaker. Men en var ju den väldigt omfattande agitation vi bedrev däruppe då. Jag tror den var mera intensiv och det var flera offentliga föredrag och turnéer däruppe än det var i "Härjedalen" när vi byggde upp ställningen där. Och flera av SAC:s bästa talar-krafter reste åren igenom däroppe. Genom att vi var först så fick vi också som medlemmar i LS dom mest aktiva personerna, dom som ville en förändring. Den organisation som kommer först, när två organisationer konkurrerar, dom har alltid den fördelen. Då får dom de aktiva elementen bland befolkningen, dom som vill åstadkomma nånting. Dom får större delen av dom. Den organisation som kommer efter den får mera passiva och många av dom som innerst inne organiserar sig för att slippa ifrån konflikter. Det var en omständighet och så det här mycket

Dahlberg: Man kan säga, att det var lika då, när det gäller "Strömsund" och "Härjedalen" precis samma sak som hände?

Kronheffer: Ja, det var det. Det var precis likadant.

Dahlberg: Man var först?

Kronheffer: Ja visst, det var det, och därför kom "Skogs- o. Flottnings" t.ex. i östra Jämtland att få samma fördelar. Det är alldeles säkert en bidragande orsak till att vi aldrig någon gång lyckats komma fram i östra Jämtland.

I Gimå-dalen och en del andra biflöden till Indalsälven där, där hade "Skogsarbetare-förbundet" sitt första verkligt starka distrikt. Det bildades "Förbundet" bildades 1918 och "Gimådals-distriktet" bildades 1919 eller 1920 och dom var ute i ständiga strider. Och där såg man ju också, att där ... vi fick utsluta en LS utanför Bräcke, Benschjöö, för att den bildades för att bryta "Skogs" konflikter. Det vart undersökningar från SAC och konstaterades, att man hade varit "strejkbrytare" både förut och motståndare och att dom inte hade några andra syften än att få vara i minoritet och besluta bryta strejker, så hela LS utslöts. Så de där fördelarna man får när man kommer först, när det är två organisationer som konkurrerar, dom är obestridliga.

Då fick vi alltså duktigt folk. Vi hade en väldig stab av verkligt skickliga propagandister däruppe för SAC. Den "Distriktskommitte" som dom bildade: "Norra Jämtlands distrikt" 1920 på hö...? 1921 bildades "Norra Jämtlands distrikt" och "Distriktskommitten" hade först legat i Järpen men dåligt skött alltihop. Då flyttades den efter några månader opp till Strömsund och Ulriksfors.

Ulriksfors och Strömsunds LS valde "DK" och jag tror, att det är nog inte på många håll vi har haft en "Distriktskommitte" under så lång tid som varit sammansatt av så ... alla så skickliga och kunniga personer som dom var där. Det går inte att skilja på dom: Söderström och Udd och J. Andersson och Grönlund - han blev "socialdemokrat" sedan och riksdagsmannakandidat och hade väl hamnat i riksdagen om han inte hade dött.

Dom satt några år i "DK" och så den här Gösta Andersson i Östersund, som jag talade om. Ja, jag kan inte veta!... Och jag har inget minne av nån lika kvalificerad "Distriktskommitte" som den vi hade däruppe, för alla var det. Och så var dom ute. Och alla kunde delta offentligt i debatter och så och skickliga talare och debattörer allihopa.

Men inte bara dom utan också ute i LS hade vi sånt där folk. Överallt. I Lidsjöberg hade vi bröderna Sundberg m. fl. Vi hade Nordkvist och flera i Norråkers LS och i Hoting och överallt. Så när det var stora diskussionsmöten så mötte de opp på det här sättet och behärskade ju mötena. Jag vet att dom som kom dit från LO-håll, från "Skogs o. Flottnings" t.ex. på möten, dom gjorde samma erfarenhet som Vennerström gjorde när han var på turné i Härjedalen: Diskussion på varenda plats med vanligt folk till långt ut på natten. Så det var orsakerna till att det gick så bra däruppe. Sen gick det snabbt tillbaka däruppe också och vad det berodde på är väldigt svårt att säga.

Funderingar kring organisatorisk tillbakagång och dess orsaker.

Dahlberg: Du har inte gjort någon analys av just den delen?

Kronheffer: Nej, det har jag inte, utan jag kom ju därifrån då. Det är bara, att jag har talat med någon men det var när jag var däroppe och Medan Gösta Andersson bodde kvar i Ulriksfors brukade jag När jag var hemma på somrarna brukade jag åka upp till honom någon dag och så. Och då träffade man ju någon: J. Andersson och andra där och

Jag fick den uppfattningen, att när arbetslösheten kom på 1930-talet så var det inget jobb där och satte man igång med några konflikter så gav dom inga resultat. Och då blev man ju väldigt intresserad av arbetslöshets-politiken. Dom bildade ju väldigt med arbetslöshets-föreningar då. Det blev dom som blev dom organisationer som samlade folk och som liksom gick med intresse. Det ledde vidare till att dom kom att utnyttjas av dom politiska partierna och "socialdemokraterna". Och man inriktade sig på att få förändringar till stånd inom kommunerna och så. Så många av dom där blev mycket aktiva kommunal-politiker.

Dahlberg: Kan man säga då, att det blev liksom politiserat på något sätt då?

Kronheffer: Ja, så var det väl det då, att dom levde i den uppfattningen dom här. Det vet jag ju. Det sa ju J. Andersson t.ex., att han hade den uppfattningen att vi måste försöka påverka kommunal-politiken och även annan politik. Och det kan vi inte om Det strider mot SAC:s principer och uppfattningar att vi ska göra det.

Det var ju i grunden en feluppfattning även om man kan förstå dom mot bakgrunden av det som ofta predikades av företrädare för

Dahlberg: Men problemet var väl inte nå annorlunda i Härjedalen i och för sig alltså?

Kronheffer: Nej, men där mötte inte dom aktiva "syndikalister", som samtidigt var aktiva i kommunal-politik, dom möttes inte av nåt misstroende från andra medlemmar däroppe inte. Det skedde oppe i "Norra Jämtland".

Lars Bengtsson i Linsell och Kristoffer Persson och Styffe i Glissjöberg, Halvarsson i Hede, Busk och Per Kristoffersson och Ström i Lillhärdal, Liv och Dahl och Engman i Sveg, dom stod lika högt och fick lika mycket uppdrag inom SAC sen dom blev kommunal-politiskt verksamma som det hade varit förut. Det gick inte däruppe inte. (Reservation för sista meningen som är otydligt uttalad men tolkad så, skriv. anm.)

Ja, sen återstår väl inte mer att säga då än att det där "distriktet" såg ut att få en uppgång igen på 1930-talet. Då började det att gå uppåt igen men kom inte på långa vägar upp till den ställning dom hade tidigare. Men det gjordes framsteg och medlemsantalet ökade men det var skogsarbetare då som svarade för fram-marschen den tiden.

Dahlberg: Men då hade redan "Skogsarbetare-förbundet" eller "Skogs o. Flott" ...?

Kronheffer: Dom hade överhanden då, ja visst! Ja, i Jämtland blev dom ju väldigt starka. Dom blev ju väldigt starka oppi "Ströms Vattu-dal" också. Och den här Gottfrid Engström t.ex., som var med och var den drivande kraften när vi bildade Gulåstjärns LS, han var då i början på 1940-talet ... då satt han i "Distriktsstyrelsen" för "Skogs o. Flottnings" där. Han var ordförande i många många år i Norderåsens avdelning av "förbundet".

Förhållandet: "Register" och "Skogsavtal".

Dahlberg: Den här problematiken, som gällde "Registret" och "Avtalen", hur ska man bedöma den på skogssidan?

Kronheffer: Ja, det blev väl så att när "Skogs o Flottnings", "Skogsarbetare-förbundet", fick genomslag för sin avtals-princip och fick hela Norrland avtalsbelagt, då accepterades det på något sätt utan vidare även av våra medlemmar. Jag vet inte någon annan LS som försökte att uppehålla "register-verksamheten" då annat än Fågelberget oppe i ... ja, några mil opp efter "Ströms Vattudal". Dom fortsatte med sin "register-verksamhet" men man fick nog den uppfattningen att dom gjorde det mycket i nå sorts "ortsmopolistiskt" syfte för dom prissatte alltid väldigt högt.

Det var ju sen jag kom med i "Arbetsutskottet" så såg man det. Vi skrev ju dit och vi hade Algot Nilsson oppe där ett par gånger och dom ... och så fördes dom opp praktiskt alla medlemmar då på "register-rapporterna" att så och så mycket folk skulle åtgå i de där drivningarna som var prissatta och det skulle ge plats åt alla LS-medlemmar. Det visade sig sen att det var inte så, det fanns inte plats för så många. Och så blockerades det och så visade den sig vara vad man kallade "register-blockad". (Reservation för exakt återgiven ordalydelse i sista meningen, skriv. anm.) Så stod det där under hela somrarna och så och det gick

Då hade det ju skett en förändring så det kunde utgå "strejk-understöd" även vid "register-blockader", det var det ju aldrig tänkt från början inte och förekom inte. Men det kom den förändringen under slutet av 1930-talet. Så då hade dom ... tog dom ut "understöd". Sen gjordes det opp på hösten till lägre pris.

Man sänkte "register-priset" och satte igång. Man fick ju den misstanken och ... Sapira framför allt, han svor ju över det där, att det där gjorde dom bara för att skaffa sig "arbetslöshets-understöd" under den tid dom arbetade med jordbruket och annat och så för att ingen annan från några andra platser skulle kunna ta jobb. Sen så när tiden kom så dom inte hade nå jobb, då sänkte dom "register-priserna" och gjorde opp om på lägre priser.

Men vi hade annars en väldigt ... eller väldigt men en ganska bra utvecklad "register-verksamhet" i det där området. "Prissättningarna" var omfattande och den löne-standard som var däruppe, den var ett resultat av den "syndikalistiska register-verksamheten". Det är inte tu tal om. "Norra Jämtland" tillhörde dom som vi brukade kalla "de stora syndikalistiska register-områdena": Det var "Ströms Vattudal". det var "Övre Piteå-dalen", det var "Härjedalen" och "Los och Färila-området" i Hälsingland och så "Älvdalen och Idre" i Dalarna. Det var ju "de här stora register-områdena". Vi hade där inom "de där registerområdena" sex - sju tusen (6-7.000) utav federationens elva tusen (11.000) nästan tolv tusen (12.000) medlemmar, när det var som mest. Det fanns närapå sju tusen (7.000) bara inom de där områdena. Men deras "register-uppgörelser" dom blev normerande för arbets-villkoren för över tretti tusen (30.000) skogsarbetare. Dit hör alltså "Norra Jämtland".

Dahlberg: Men just den här motsättningen mellan då att träffa avtal och föra "register", det var inte det som fanns med när det gäller tillbakagången i "Norra Jämtland" inte?

Kronheffer: Nej, det var det nog inte. Utan det var nåt helt annat. Det är möjligt, att det kanske medverkade ... Det blev ju där som på många andra ställen att det blev svårt ... för arbetssamt med "registret": "Prissättningar och allting". Men annars så är jag alldeles övertygad, att om någon i början på 1930-talet skulle kommit dit opp predikat om "avtal", att man skulle slopa "register-verksamheten" och i stället gå in för "avtal", så skulle det ha blivit ett ganska kompakt nej.

Men sen accepterades trots allt det där några år efteråt i början på 1940-talet, då när "Skogsarbetare-förbundet" fick "avtal" för det där området. Dom fick ju förr efter Ångermanälven än när dom fick efter Ljusnan och Ljungan och Dalälven. Det kom ju senare det men dom fick ju det ändå och så vart hela landet avtalsbelagt. Men det blev ju avtalsbelagt tidigare när det gällde Ångermanälven, Umeälven och Piteälven och det ... i Värmland också.

Men då när det kom då, då accepterades det på nå sätt utan vidare ... passivt på något sätt.

Det skedde nånting liknande här i övrigt då när "Skogsarbetare-förbundet" fick "avtal" över hela landet. Jag vet ju att Olofsson (Walfrid Olofsson, Sveg, skriv. anm.) på en konferens då i Sveg, en "skogs-konferens", han förde fram tanken på att krävde då att få vara med och underteckna "avtalet". Det avvisades av "skogsarbetsgivarna" och då föreslog Olofsson, att vi skulle tvinga fram rätten att vara med om förhandlingar om avtal och undertecknande av det genom att sätta igång med "register-trafiken" ordentligt igen och alltså inte respektera avtalet utan nonchalera det. Och genom att vi hade samma numerära styrka fortfarande som vi hade innan avtalet kom till stånd, så skulle det med en omfattande och effektiv "registerverksamhet" göra bolagen övertygade om att det här går inte: Vi kommer inte att kunna få "avtalet" respekterat, utan vi får den här "register-verksamheten och "register-konflikterna" ända tills SAC får underteckna avtalet.

Det var Olofssons teori eller spekulation men Det gjordes väl försök på sina håll också men det skedde samma där också. Efter någon tid så var "avtalet" accepterat.

Dahlberg: Hängde det ihop med också då, att själva tolkningen av "avtalet" och "registerpriserna" på nåt sätt hade kommit närmare varandra ...?

Kronheffer: Jo, det gjorde det nog därför att de första "avtalen" som kom, dom liknade inte "industri-avtalen" inte. Det fanns ju väldiga möjligheter "inom skogsavtalets ram" att "förhandla lokalt" och "prissätta lokalt" ändå. Och dels så delades ju landet in i tre längsgående "zoner": En längre ner där skogen ansågs vara bättre där skulle man utgå från ett lägre "grund-pris" och mellan området där det skulle bli något högre "grundpris" och så mot fjällen där skulle det bli det högsta. Och så inom ramen för det skulle det då tas hänsyn till "skogens beskaffenhet" i varje särskilt fall. Så det blev ju faktiskt möjlighet Det blev ju inte så att Man var ju bunden av "avtalet" och man skulle förhandla om det. Men det blev "förhandlingar om priserna lokalt" på det här sättet och varje enskild skogsarbetare fick ju helt andra möjligheter att förhandla direkt om sitt arbete. Det var helt andra möjligheter än vad man hade t.ex. inom industrierna och så.

Det var något utav "registrets idé" som kom att präglade "skogsavtalet". Och det

Dahlberg: Det blev själva tolkningen av "avtalet" som blev ganska avgörande där?

Kronheffer: Ja, det blev det.

Dahlberg: Därför att det var ganska breda möjligheter att tolka det?

Kronheffer: Ja, det var det, ja, det var en väldig skala. Så det har väl troligen kanske också Det finns mycket i det. Även om det inte har på nå sätt uttalats klart, så ligger nog det bakom det här accepterandet av "avtalet". För det måste man ju säga, att det är accepterat på ett sätt som är väldigt svårt att förstå, när man tänker på vilken vikt den här rörelsen fäste vid "register-verksamheten" och så alltså så helt lätt kunde slå om.

Och det blev ju så att ... det upprepades precis det-samma, som upprepades i anläggningsbranschen vid järnvägs-byggna. Där upphörde också "register-verksamheten" totalt - med "Väg o Vatten" som "minoritets-organisation". Här var ju "Skogs o Flottnings" i varje fall "majoritets-organisation". Men inom "anläggnings-branschen" där var ju SAC "majoritets-organisation" och framför allt efter järnvägarna ... "statens järnvägs-byggen", där fyra femtedelar (4/5) av arbets-styrkan tillhörde SAC. Och man beslöt också då, när man avvisade tanken på "avtalet" 1924, att om "Väg o Vatten" får "avtal", då skulle det inte tolereras eller respekteras av SAC utan det skulle bekämpas med alla till buds stående medel: Med "register", "obstruktions-strejker" och allt vad dom räknade opp. Det blev ingenting av det där. Man accepterade "avtalet". Och "register-verksamheten" upphörde totalt - på en natt kan man säga.

Dahlberg: Man kan väl ändå säga då, att den tid som "registret" var, så fyllde den en stor funktion och?

Kronheffer: Ja, det var alldeles nödvändigt då, därför att både inom "skogen" och inom ... framför allt vid "statens anläggningar" så vägrade "arbetsgivar-parten" av principiella skäl att träffa "kollektiv-avtal". Och man måste på nå sätt få inflytande över sina arbets-villkor och då kom det här "registret". Det var en ... ja, det är unikt för SAC. Det finns ingen motsvarighet inom nån annan "syndikalistisk rörelse" någonstans. Och det var en uppfinning av "rallarna" på "dubbel-spåret" nere i Åby - Järna där, som kom att få slut på konkurrensen som fanns då mellan basar.

Så det var alldeles nödvändigt, att det där ... att hitta på någon metod att få det inflytande över arbets-villkoren från organisationernas sida, som dom anställda inom andra områden av arbets-marknaden hade fått och som tog sig uttryck i "kollektiv-avtalet".

Dahlberg: Men det här då, att "registret" då försvann. Var det då uteslutande just det här "avtalet" som trängde ut eller var det andra omständigheter?

Kronheffer: Det var naturligtvis annat också. Det var en väldig massa arbete med "registret". Det gick ju bra då, när folk under långa tider på efter-sommaren var arbets-lösa. Då var det lätt att få "register-kommitteer"

som gick ut och "pris-satte" och det kostade inte organisationen nånting. Sen när det blev frågan om ... när folk började på att få arbete igen. Då hade man inte tillgång till gratis arbetskraft för "pris-sättningarna". Skulle man då få några att gå ut, så måste man betala dom och det blev kostnader som ingen LS klarade opp.

Det var väl en orsak och ... det var väl flera. Det är väldigt Det har ju aldrig gjorts någon riktig undersökning av det där och nu är det för sent. Det finns inte dom kvar från den tiden som man kan intervjua och höra dom. Och en undersökning på mera vetenskaplig bas, det kan man inte göra utan att även intervju-metoden används.

(G. A. Kronheffers berättelse för Bertil Dahlberg, 24 april 1980, har utskrivits av den sistnämnde i januari 1996.)